

A kampányban az idő szűkössége és a nagy tét miatt egyre nő a feszültség, gyakoribb a manipuláció

Public relations vagy propaganda?

AZ UTÓBBI IDŐBEN SZÁMTALAN-SZOR HASZNÁLUNK OLYAN KIFEJEZÉSEKET, AMELYEK JELENTÉSÉT NEM ISMERJÜK TÖKÉLETESEN. A HAZAI VISZONYLATBAN ÚJ KELETŰ SZAKMÁK NEVEI ÉPPEEN ILYENEK, SOKSZOR „KÖTŐSZÓKÉNT” ALKALMAZZUK PÉLDÁUL A PUBLIC RELATIONS, RÖVIDEN PR MEGNEVEZÉST IS.

Dr. Beke Tamás, a Szegedi Tudományegyetem public relations-vezetője, gyakorló PR-szakember szerint Magyarországon még azonosíthatóságáért küzd ez a fiatal foglalkozás, ezért is vállalkozott arra, hogy szakmai tapasztalatait és kutatási eredményeit a most megjelenő, a public relations szakma története című könyvében foglalja össze.

– Mit jelent az a különösen választások idején gyakran használt kifejezés, hogy public relations és honnan származik?

– Szó szerint lefordítva „közönségkapcsolatok” jelent. Célja az, hogy egy szervezet belső és külső kommunikációs kapcsolatait szervezze, hírnevét ápolja. A kommunikációs társszakmáktól, így például a reklámtól eltérően a PR a kétirányú tájékoztatásra helyezi a hangsúlyt. Tény, hogy a kommunikációs szakmáknak, így a public relationsnak, reklámnak vagy a propagandának közösek a gyökerei, az egymás befolyásolására irányuló törekvés ugyanis egy idős az emberiség történetével. Ezekkel a gyökerekkel a ma már public relations-

Orbán Viktor miniszterelnök a Fidesz múlt heti kongresszusán és Kuncze Gábor, az SZDSZ elnöke egy sajtótájékoztatóján. (MTI-fotók)

nek nevezett szakma a XX. század kezdetén jött létre az Egyesült Államokban. Az 1940-es években már Európában is megjelenik, hazánkban szervezett keretek között azonban csak a rendszerváltozás óta létezik. Több évszázados folyamat eredménye az, hogy a goebbelsi náci, majd pedig a kommunista propaganda tombolása után határozottan szétvált a „hírhedt mostoha”, azaz a propaganda és a public relations szakma.

– Miért hangsúlyozza ennyire, hogy nem azonos a két szakma?

– A propaganda sosem figyel az érintettek visszajelzéseire és csak sulykítja a maga igazát. Csak arra törekszik, hogy a kampány „nagyot szóljon”. Ezzel ellentétben a public relations életemét a kü-

lönféle vélemények, értékelések, viselkedések megismerése jelenti, ezeket a visszajelzéseket a PR-szakember beépíti munkájába.

– Ezért mondják azt, hogy egy országban a PR-tevékenység létezésének két feltétele van: a demokrácia és a piacgazdaság?

– A szólásszabadság, az eltérő vélemények elfogadása és a gazdasági versenyhelyzet arra kényszeríti a közélet szereplőit is, hogy meggyőző érvekkel, tettekkel és ne hatalmi eszközökkel érvényesüljenek a versenyben. Az előbbieket hiánya gyengíti a demokratikus intézményrendszereket, a tájékoztatás is könnyen egyirányúvá, propagandává válhat és a közvélemény megkérdőjelezi a kommunikáció hitelességét.

– Ön szerint milyen kapcsolat-

ban vannak a pártok és a PR ma, a választások közeledtével?

– Szeretném hangsúlyozni, hogy szakmai véleményt fogalmazok meg, és nem kívánok politikailag állást foglalni. A legtöbb elemző úgy értékeli, hogy a Fidesz által vezetett polgári kormányzat elődeihez viszonyítva sokkal intenzívebben és okosabban aknázták ki a kommunikációban rejlő erőforrásokat. Tudatosan felépített formában mutatja be a közvéleménynek az elmúlt évek eredményeit. Ennek a kommunikációs eszközrendszernek a használatával elődeihez képest vitathatatlanul hatásosabban szólítja meg potenciális választóit. Számomra szakértő szerint a legnagyobb ellenzéki párt, a Magyar Szocialista Párt, de a Szabad Demokraták

Szövetsége is, kissé lassan „rendezte sorait” és késve kezdte meg kommunikációs munkáját, amit azonban szintén felkészült szakemberek segítenek, sokak szerint mostanában már nem is rosszul. Jól felkészült csapatok „néznek farkasszemet egymással”. Köztudott, hogy a hazai politikai kommunikáció és a választási kampány egy ideje „érdekes” fordulatot vett. A higgadtabb kommunikációt a durva, sokszor személyeskedő hangnemből váltotta föl. A választási kampányban az idő szűkössége és a tét komolysága miatt egyre nő a feszültség, gyakoribb a manipuláció és a hatalmi eszközök használata is, ami – mint már említettem – a propaganda szakma jellemzője. Nehéz lenne közös értéket fellelni mondjuk a

MIÉP propagandatevékenysége és a PR érték- és normarendszere között. Ez nem azt jelenti, hogy esetleg nem hatékony az, amit tesznek, de a választások idején alkalmazott politikai kommunikáció összefüggéseiben jobb, ha elfelejtjük a public relations kifejezést. Nemrég egy MIÉP-es képviselőjelöltet megtámadtak és a párt elnöke „elképzeltetőknek tartja azt is, hogy a szocialisták külföldi „pirosai” javasolták ezt, hiszen tőlük még ezek az eszközök sem idegenek”. Ilyenkor mindig indulatos leszek, mert tényleg „kötőszóként” használják a szakma nevét, de talán könnyvessel némi „fényt” sikerül gyújtanom a sötétben tapogatózó fogalomzavaros világában.

– Ön szerint mennyire fejlett ma hazánkban a politikai kommunikáció?

– Álláspontom szerint demokráciában élünk és ennek működtetéséhez be kell tartunk néhány játékszabályt. Probléma akkor van, ha nem működnek tökéletesen a beépített jelzőrendszerek, melyek például Angliában, ahol fejlett a demokrácia, azonnal figyelmeztetnek a veszélyre. Természetesen minden kormánynak és politikusnak elemei érdeke, hogy kommunikáljon, tájékoztasson, hiszen ezáltal ismeri meg az ott folyó munkát a közvélemény, a választók. Ha kiépítjük és ébren tartjuk a jelzőrendszert és párbeszédet folytatunk a közvéleménnyel, akkor számos szép és szakmailag megalapozott public relations munkával találkozunk a közeljövőben is.

ASZÓDI ÉVA

Szív Ernő

Miért nem írtam meg a szombati cikket?

Kedves szerkesztő úr, legelőbb is a fogorvosomról szeretnék szólni neked, akinek a keze biztos, a szavai megnyugtatóak, ráadásul szép asszisztensei vannak. Nekem viszont bölcsességfogam volt, amely azonban nem a függőleges növekedést választotta, hanem fáradtan elfeküdt az íny meleg húsában, és kabé annyira tudott dacolni az elmulás rettenetével, mint egy kubai banán. Mindezen tények figyelembevételével fogorvosom, ismétlem, ez a kiváló férfiú, úgy döntött, a bölcs fogat el kell távolítani. És eltávolította. Mint azt tudjuk jól, az ilyen testi alkatrész negligálása rémálom az Elm utcában, vagy a texasi láncfűrészes gyilkos visszatér, vagy a Nyolcadik utas a halál. Magam is talán csak Zsuzsika tekintete miatt éltem túl a beavatkozást, aki a fogorvos úr keze alá dolgozva nézett az én krokodilpálcikkal fölpeckelt állkapcsomba, miközben a homlokán kicsi pötty sötétlett, a vérem.

Nem panaszkodom, szerkesztő úr, bár jó lenne. A helyzet az, hogy nem írtam meg a szombati cikkemet a mai lapba, mert azóta olyan fájdalmaim vannak, hogy csak azért nem sírok, mert már azt sem tudok. Te tudod, szerkesztő úr, hogy a tavaszi műtétem után a rettegett osztályvezető professzor hátán fogalmaztam neked kisszínt. Költőket a súlyos betegségek munkára sarkalnak. Drámaírók fantasztikus jeleneteket produkálnak ágytálazásról, vérvételről, beöntésről. A fogfájás nem szolgál ilyesfajta instrukciókkal.

Például a minap odajött hozzám egy idegen tag, pislogott rám részvétellel, aztán megfogta a karomat. Magát is a cédulákkal csalták az utcára, kisbarátom?

A fogfájás megszünteti a gondolatokat, a világot szürkéztet sátrózza. A fogfájás olyan, mint a gyűlölet. Nincsenek színek, ízek és illatok, apróságok, finoman szirmozó mellékkörülmények. A fogfájás világháború egyetlen puska lövés nélkül. A fogfájás házasságkötés a Semmivel! Nem ragozom.

Ezen a héten, azt olvastam, mert látni nem láttam, hogy tavasz volt. Hogy meleg, langyos föld, és puha kardigánok, vaddik, fiatal emberek kéz a kézben, etc. Biztosan így volt. Nem tudom, én nem láttam semmit, nekem fájt a pofám. Egyetlen kedves arcú nőre se emlékszem, például, szerkesztő úr.

Felhívott egy barátom is, a neve, kérlek, maradjon köztünk. Hiteles forrásra hivatkozva elárulta nekem, hogy ki nyeri a választásokat. Mondhatom, lesz megelégedés. De mivel fájt a fogam, pontosabban, az átkozott fogamnak a helye sajog és lüktet, ezt se tudom megírni. Pedig mennyire megérdemelnék a jó szegediek, hogy elsőként tudják meg a nagy hírt, és örülhessen

az, aki örülni akar, vagy kezdje újra az, akinek újra kell kezdeni. Ilyen fájdalom közepette ezt sem tudom megírni, és ezt borzasztóan sajnálom.

Ha mondjuk egy bankelnöknek fáj a foga, elküldi szakéznit a hírosimai delegációval az első helyettesét. Ha egy főszerkesztő melankolikus vagy csikar a hasa, riasztja a helyettesét, tárgyaljon az antifasiszta kertészszövetség elnökével ő a tulipánreklámról. De nekem nincsen helyettesem, én, ha magam mögé bámulok, hát az egész világot látom, és ha előre pislogok, szintügy. Mármost normális állapotban. Mert most mintha egy sötét lyuk ásitana vissza rám.

Egy szicíliai kollégát Phalarisz zsarnok ércbikájában sütogették, mire úgy jajgatott, hogy gyönyörű ének lett belőle. Szeretném leszögezni, nem a foga fáj. Hamlet az időérzékét veszítette el, Lear király a lányait, és ezek komoly dolgok voltak. Mármost nem akarom én a világirodalom nagyjaihoz hasonlítani magam, csupán csak azt szeretném mondani, hogy tragikus hős még egy impotens királyfi is lehet, ámde az, akinek fáj a foga, sem tragédiában, sem komédiában részt nem vehet. Még egy migrénes szerető is többet tud az életről, mint a fogfájós ember! Emberek, a fogfájás nem kecséget katarizzsal!

Holott tele vagyok témával. Például a mi lapunkból, és akkor ezt vedd akár szakmai jellegű fölvetésnek, hiányzik az erotika. Nem arra gondolok, hogy Staller Icu-kat meg a kampós bottal hadonászó testépítő juhászbojtárt kéne a címlapra retusálni, dehogyan. Arra gondolok, hogy a mi lapunkban benne van a kormány, az ellenzék, a rablás, a gyilkosság, a templomszolgá, az adóhivatal, de a jól nevelt, a népművelő, az elgondolkodásra készített, vagy ha úgy tetszik, a hazafias érzelmű erotikát sehol sem lelem. Gondoltam, tesztek az ügy érdekében valamit. De ilyen állapotban erotikus tárcát se lehet írni, azt aztán végképp nem. Én most a ridegen tartott szűrbundát se tudom megkülönböztetni a selyemkombinétól. Vagy terveztem írni neked, szerkesztő úr, a csehszlovák rock őskoráról, Karel Gott, Éva Csiklandova, Vrbaty Tesla, iszonyatosan nagy sztárok, egyszer a brói vasműveket szedték szét értük a transzba esett fiatalok, de hát nem tudom megírni, nem, nem. Vagy magyar légiós focisták hétköznapi Vietnámban, Albániában, Kazahsztánban! Hát kit nem érdekelné ez?!

Nem tudok mit mondani, szerkesztő úr. Nincs szombati cikk. Elvesztett. Ellopta egy silány, de annál aljasabb fájdalom. Nem tehetek mást, minthogy bízom az olvasó megértésében. Hogy talán éppen neki is fáj a foga.

Caballé újra színpadon

Aragóniai Katalin szerepében. (MTI-fotó)

Montserrat Caballé tízéves kényszerszünet után nemrégiben visszatért az operaszínpadra. A világhírű katalán szoprán, aki Aragóniai Katalin királynő szerepében tündökölt Charles-Camille Saint-Saens VIII. Henrik című operájában, a barcelonai Gran Teatre del Liceu közönsége hatalmas ünneplésben részesítette.

A megigézett publikum az előadás végéig tíz percen át tapsolt, bravózott és virágokat szórt a színpadra. Caballé először épp negyven évvel ezelőtt lépett színpadra 1962-ben, szeretett szülővárosában. A ma már 69 éves évet taposó, nehézsúlyú divát az orvosok 1992-ben, különböző betegségek és műtétek után eltanácsolták az operaszerepléstől, mert úgy vélték, hogy a színelőadás járó stressz és megerőltetés túlságosan igénybe venné. Koncerteken és galarendevényeken azonban továbbra is énekel.

A jeles szoprán, aki több mint kilencven operaszerepet alakított, mintegy nyolcszáz dalt adott elő és csaknem négyezerszer lépett fel pályafutása során, a 20. század egyik legnagyobb énekesnőjének tartják. Magyarországon is többször vendégszerepelt, két vak lány az iránta érzett tiszteletből tanult meg katalánul.

Szabadulás a „halálkamrából”

Tonhal, drog és szigony

„La mattanza.” Mit jelöl ez az olasz kifejezés, Tara Monti amerikai írónő Tengertánc (Seadance) című regényének kulcsszava? Az évről évre visszatérő tonhalászat legvéresebb szakaszának, a hálósapdába esett tonhalak tömeges leszigonyozását mondják így a szicíliai halászok. Az – évezredek óta ugyanott, ugyanakkor, ugyanúgy – írni igyekvő, száz-kétszáz kilós tonhalakat kifésztett hálórendszerekkel várják a halászok, a halcsapat egyre mélyebbre megy a hálólabyrinthba, és végül fölhangzik a kiáltás, „É mattanza!”, s a halászok a négyzög alakzatba rendeződött bárkákból – ez a camera della morte, a halálkamra – leszigonyozzák őket. E véres jelenet a mattanza. A szicíliai halászok számára „csupán” munka ez, igaz, óriási jelentőségű; ha arrébb hajtja a vihar a halrajt, üresen maradnak a hálók, elúszott az egész évi

megélhetés. A mattanzának tehát megvan a szerepe és helye a halászok világában, s e szerep és hely nélkülözhetetlen. Nicholasban viszont, a kábszeres fiatalember – vakációját tölti egy dél-olasz szigeten, ahonnan az Egyesült Államokba származott a család –, aki végignézi a mattanzát, a drog hatására valószínűtlen rémképek sorozatát indítja el, ő is tonhalnak érzi magát, akit mindjárt leszigonyoznak. „La mattanza... la mattanza...”, mondogatja, s így talál rá Sasha, a neves riporter- és író, New Orleans környékén, s elhatározza: megmenti. Így kezdődik a regény, s úgy folytatódik, hogy Sasha komplett drogmaffia-ügybe keveredik, végül a rendőrség, Sano, a halász (akiről kiderül: O’ Shannon, az FBI munkatársa) közreműködésével folszámolja a magas politikai körökkel összefonódott maffiát, és Sashát is megmenti. Minden jó, ha

a vége jó, Sasha és Sano-O’ Shannon túlélte egy mattanzát, ahol nekik szánták a szigonyt, kiszabadultak a halálkamrából. A küzdelem megnyerhető, s a tét: maga a lét.

Ez hát a történet, amely – ennyi erővel – jól sikerült konzumstori is lehetne, van benne gyilkosság és szerelem, politika és pénz, üldözés és ártatlanság, neves riporter és drog, jó és rossz harc, izgalmakban bővelkedő, fordulatossá cselekmény – minden, ami alkalmassá teszi tömegfogyasztásra. De jelképrendszere, stílusa, lélekbrázolása, „igazsága” – különös tekintettel a drogos hallucinációk természetrajzára –, humanizmusa megemeli a történetet, s az olvasót.

(Tara Monti: Tengertánc. Ford.: Garamvölgyi Katalin. Ulpius-ház, 2000)

F. CS.